

ESG & SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK· BİLGİ NOTU

ABD'nin AB Sürdürülebilirlik Düzenlemelerine İlişkin Yeni Talepleri: CS3D ve CSRD Bakımından Olası Etkiler

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi ("CS3D") ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'nin ("CSRD") ABD şirketleri üzerindeki etkilerinin daha fazla sınırlandırılmasını talep etmiştir.

ABD Hükümeti tarafından Avrupa Komisyonunun CS3D uygulama rehberlerine ilişkin istişare süreci kapsamında sunulan ve ABD'nin Avrupa Birliği nezdindeki Temsilciliği tarafından yayımlanan görüş metninde, AB'nin Omnibus I paketi kapsamında gerçekleştirdiği sadeleştirmeler olumlu karşılanmakla birlikte, bu değişikliklerin ABD'nin CS3D ve CSRD'ye ilişkin endişelerini bütünüyle gidermediği belirtilmektedir. ABD Hükümeti, taraflar arasında yeterli bir çözüm geliştirilememesi halinde, ABD ticareti üzerindeki makul olmayan yükleri gidermek amacıyla gerekli gördüğü tedbirleri alabileceğini de ifade etmektedir.

Söz konusu görüş metni, AB sürdürülebilirlik mevzuatının üçüncü ülke şirketlerine ve küresel değer zincirlerine uygulanması konusunda devam eden siyasi ve ticari müzakereler bakımından önem taşımaktadır.

CS3D ve CSRD'nin Omnibus I Sonrasındaki Kapsamı

Omnibus I sonrasında CS3D ve CSRD'nin mevcut kapsamı

Avrupa Komisyonu tarafından Şubat 2025'te sunulan Omnibus I paketi kapsamında CS3D ve CSRD'de önemli değişiklikler yapılmıştır. Yasama süreci, Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından kabul edilen 2026/470 sayılı Direktif ile tamamlanmış; söz konusu Direktif 26 Şubat 2026 tarihinde yayımlanarak 18 Mart 2026 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Omnibus I ile hem kapsama giren şirket sayısı azaltılmış hem de durum tespiti ve raporlama yükümlülüklerinin uygulanmasında daha risk temelli ve ölçülü bir yaklaşım benimsenmiştir. Bununla birlikte CS3D ve CSRD'nin temel yapısı korunmuş; büyük şirketlerin insan hakları ve çevresel etkilerini yönetmesi ve sürdürülebilirlik bilgilerini kamuya açıklaması yönündeki yükümlülükler devam etmiştir.

CS3D'nin kapsamı

Omnibus I sonrasında CS3D, kural olarak aşağıdaki şirketlere uygulanacaktır:

- Dünya çapında 5.000'den fazla çalışanı ve 1,5 milyar Euro'nun üzerinde net cirosu bulunan AB şirketleri ve grupları,
- AB pazarında 1,5 milyar Euro'nun üzerinde net ciro elde eden AB dışındaki şirketler ve gruplar,
- AB'de yıllık 75 milyon Euro'nun üzerinde franchise veya lisans ücreti elde eden ve ilgili net ciro eşiği 275 milyon Euro'yu aşan belirli franchise veya lisans modelleri.

AB dışındaki şirketler bakımından çalışan sayısına ilişkin ayrı bir eşik bulunmamakta; temel ölçüt, AB pazarında elde edilen net ciro olmaktadır.

Üye devletlerin CS3D'yi ulusal hukuklarına aktarmaları için son tarih 26 Temmuz 2028'dir. Şirketler bakımından yükümlülükler 26 Temmuz 2029 tarihinden itibaren uygulanmaya başlayacaktır. Kamuya açıklama yükümlülüğünün ise 1 Ocak 2030 veya sonrasında başlayan hesap dönemleri bakımından uygulanması öngörülmektedir.

CSRD'nin kapsamı

Omnibus I sonrasında CSRD'nin AB şirketleri ve ilgili AB'de işlem gören ihraççılar bakımından temel kapsam eşiği, hesap dönemi boyunca ortalama 1.000'den fazla çalışan ile 450 milyon Euro'nun üzerinde yıllık net ciro olarak belirlenmiştir. Belirli finansal kuruluşlar ve muafiyetler bakımından özel hükümler ayrıca uygulanmaktadır.

Üçüncü ülke grupları bakımından sistem, nihai ana ortaklığın AB'de 450 milyon Euro'nun üzerinde net ciro elde etmesi ve AB'deki ilgili bağlı ortaklık veya şubenin 200 milyon Euro net ciro eşiğini aşması halinde uygulanacaktır. Raporun yayımlanması ve erişilebilir kılınmasına ilişkin yükümlülük, ilgili AB bağlı ortaklığı veya şubesi üzerinden yerine getirilecektir.

Omnibus I ile daha önce CSRD kapsamında bulunan ancak yeni eşiklerin altında kalan şirketlerin 2025 ve 2026 hesap dönemleri için raporlama yükümlülüğünden muaf tutulmasına yönelik geçiş hükümleri de kabul edilmiştir.

Omnibus I sonrasında devam eden temel CS3D yükümlülükleri

Omnibus I, CS3D'nin kapsamını ve bazı yükümlülüklerini daraltmış olmakla birlikte, Direktif'in temel durum tespiti sistemini ortadan kaldırmamıştır. Kapsama giren şirketlerin insan hakları ve çevre üzerindeki mevcut ve potansiyel olumsuz etkileri belirlemesi, önceliklendirmesi ve bunlara yönelik uygun tedbirler alması gerekmektedir.

Durum Tespitinin Entegrasyonu, Etkilerin Belirlenmesi ve Önlenmesi

Durum tespitinin politika ve risk yönetimine entegre edilmesi

Şirketlerin durum tespitini kurumsal politikalarına ve risk yönetimi sistemlerine dahil etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda şirketin durum tespiti yaklaşımını, sorumluluk dağılımını, çalışanlarına ve bağlı ortaklıklarına uygulanacak kuralları ve iş ortaklarıyla ilişkilerinde izlenecek temel ilkeleri ortaya koyan bir politika oluşturulmalıdır.

Durum tespiti, yalnızca belirli aralıklarla gerçekleştirilen bir tedarikçi kontrolü olarak değil, şirketin karar alma ve risk yönetimi süreçlerine entegre edilen sürekli bir sistem olarak ele alınmalıdır.

Olumsuz etkilerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi

Şirketler; kendi faaliyetleri, bağlı ortaklıkları ve faaliyet zincirleri kapsamında ortaya çıkabilecek mevcut ve potansiyel olumsuz insan hakları ve çevresel etkileri belirlemek ve değerlendirmekle yükümlüdür.

Omnibus I sonrasında şirketlerin faaliyet zincirinin her unsurunu aynı ayrıntı düzeyinde incelemesi beklenmemektedir. Şirketler, makul olarak erişilebilir bilgilere dayanarak genel bir kapsam belirleme çalışması yapabilecek ve etkilerin en ağır veya ortaya çıkma ihtimalinin en yüksek olduğu alanlara odaklanabilecektir.

Bu yaklaşım, durum tespitinin şirketin faaliyet gösterdiği ülke, sektör, ürün, iş modeli ve iş ortağı profiline göre farklılaştırılmasını gerektirmektedir.

Etkilerin önceliklendirilmesi

Şirketlerin tüm potansiyel etkileri aynı anda ele almasının mümkün olmadığı durumlarda, etkilerin ağırlığı ve potansiyel etkiler bakımından gerçekleşme ihtimali dikkate alınarak önceliklendirme yapılabilir.

Eşit ağırlığa veya eşit gerçekleşme olasılığına sahip birden fazla etki bulunduğunda, şirketlerin doğrudan iş ortaklarıyla bağlantılı etkileri öncelikle değerlendirebilmesine imkan tanınmıştır. Bununla birlikte doğrudan iş ortağı yaklaşımı genel bir muafiyet yaratmamakta; daha alt kademelerde ağır veya yüksek olasılıklı bir riskin bulunduğu ilişkin makul göstergeler mevcutsa bu riskin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Potansiyel etkilerin önlenmesi ve azaltılması

Belirlenen potansiyel olumsuz etkilerin önlenmesi veya yeterli ölçüde azaltılması için uygun tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirler, somut olayın özelliklerine göre aşağıdakileri içerebilir:

- Önleme veya düzeltici faaliyet planlarının hazırlanması,
- İş süreçlerinin ve satın alma uygulamalarının değiştirilmesi,
- İş ortaklarından sözleşmesel güvenceler alınması,
- Eğitim, teknik destek veya kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülmesi,
- Sektörel veya çok paydaşlı girişimlere katılım sağlanması,
- İş ortağı üzerindeki ticari etkinin riskin giderilmesi amacıyla kullanılması.

Sözleşmesel taahhüt alınması tek başına yeterli kabul edilmemektedir. Şirketlerin, alınan tedbirlerin niteliğini ve etkinliğini somut riskle orantılı biçimde değerlendirmesi gerekmektedir.

Mevcut etkilerin sona erdirilmesi veya en aza indirilmesi

Halihazırda gerçekleşmiş bir olumsuz etki belirlenirse şirketin bu etkiyi sona erdirmesi; bunun hemen mümkün olmaması halinde etkisini ve kapsamını en aza indirmesi gerekmektedir.

Şirketin olumsuz etkiye kendisinin neden olması veya katkıda bulunması halinde sorumluluğu daha geniştir. Etkinin yalnızca bir iş ortağı aracılığıyla şirketin faaliyetleriyle bağlantılı olması durumunda ise şirketten, sahip olduğu etki gücünü kullanması ve koşullara uygun tedbirleri uygulaması beklenmektedir.

Giderim, Paydaş Katılımı, İzleme ve CSRD Raporlaması

İyileştirme ve giderim

Şirketin bir olumsuz etkiye neden olduğu veya katkıda bulunduğu durumlarda, etkilenen kişi veya topluluklara uygun giderim sağlanması gerekmektedir. Giderim; mali tazminatın yanı sıra eski hale getirme, rehabilitasyon, özür, tekrarın önlenmesine yönelik tedbirler veya başka uygun yöntemleri içerebilir.

Şirketin etkiye doğrudan neden olmadığı veya katkıda bulunmadığı hallerde giderim sağlama yükümlülüğünün kapsamı daha sınırlı olabilir. Bununla birlikte şirketin iş ortağını giderim sağlamaya teşvik etmesi veya bu süreci desteklemesi beklenebilir.

Paydaş katılımı

Şirketlerin, durum tespiti sürecinin uygun aşamalarında çalışanlar, çalışan temsilcileri, sendikalar, etkilenen kişi ve topluluklar ile bunların meşru temsilcileri başta olmak üzere ilgili paydaşlarla anlamlı katılım süreçleri yürütmesi gerekmektedir.

Paydaş katılımının kapsamı, değerlendirilen risk ve etkinin niteliğine göre belirlenmelidir. Her konuda sınırsız bir danışma süreci yürütülmesi beklenmemekle birlikte, doğrudan etkilenebilecek tarafların görüşlerinin karar alma sürecine dahil edilmesi gerekmektedir.

Bildirim ve şikayet mekanizması

Şirketlerin, mevcut veya potansiyel olumsuz etkiler hakkında bildirim yapılmasını ve şikayette bulunulmasını sağlayan erişilebilir mekanizmalar oluşturması gerekmektedir.

Bu mekanizmaların çalışanlar, sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve etkilenebilecek diğer kişiler tarafından kullanılabilmesi; başvuruların tarafsız, şeffaf ve öngörülebilir bir süreç içerisinde değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

İzleme ve kamuya açıklama

Şirketlerin durum tespiti politikalarının ve alınan tedbirlerin etkinliğini düzenli olarak izlemesi gerekmektedir. İzleme, yalnızca süreçlerin mevcut olup olmadığını değil, belirlenen risklerin ve etkilerin fiilen azaltılıp azaltılmadığını değerlendirmelidir.

Kapsama giren şirketlerin ayrıca CS3D uygulamalarına ilişkin yıllık bir açıklama yayımlaması öngörülmektedir. CSRD kapsamında raporlama yapan şirketlerin mükerrer raporlama yapmaması için iki düzenleme arasında belirli bir uyum bulunmaktadır.

Kaldırılan iklim geçiş planı yükümlülüğü

Omnibus I ile şirketlerin iklim değişikliğinin azaltılmasına yönelik zorunlu bir geçiş planı kabul etmesi ve uygulaması yönündeki CS3D yükümlülüğü kaldırılmıştır.

Bununla birlikte bu değişiklik, şirketlerin CSRD, Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları veya tabi oldukları diğer sektörel düzenlemeler kapsamında iklim stratejisi, hedefleri ve geçiş planları hakkında açıklama yapma yükümlülüğünü kendiliğinden ortadan kaldırmamaktadır.

Omnibus I sonrasında devam eden temel CSRD yükümlülükleri

CSRD kapsamında kalan şirketlerin sürdürülebilirlik bilgilerini Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına ("ESRS") uygun olarak yönetim raporunun ayrı bir bölümünde açıklaması gerekmektedir.

Raporlamanın temelini çift önemlilik değerlendirmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda şirketlerin hem sürdürülebilirlik konularının finansal durumları üzerindeki etkilerini hem de kendi faaliyetlerinin insanlar ve çevre üzerindeki mevcut ve potansiyel etkilerini değerlendirmesi gerekmektedir.

CSRD Raporlama Unsurları ve ABD’nin İtirazlarının Dayanağı

Önemli olarak belirlenen sürdürülebilirlik konuları bakımından raporlamanın genel olarak aşağıdaki unsurları kapsamı beklenmektedir:

- Yönetim organlarının sürdürülebilirlik konularındaki rol ve sorumlulukları,
- İş modeli ve stratejinin önemli sürdürülebilirlik riskleriyle uyumu,
- Sürdürülebilirlik politikaları ve durum tespiti süreçleri,
- Mevcut ve potansiyel etkiler, riskler ve fırsatlar,
- Belirlenen hedefler ve bu hedeflere ilişkin ilerleme,
- Uygulanan eylem planları ve tahsis edilen kaynaklar,
- İlgili performans göstergeleri ve ölçümler,
- Değer zincirine ilişkin önemli bilgiler.

Omnibus I ile raporlama yükümlülüklerinin kapsamı daraltılmış ve zorunlu veri noktalarının azaltılması öngörülmüş olmakla birlikte çift önemlilik yaklaşımı korunmuştur. Raporlanan sürdürülebilirlik bilgilerinin sınırlı güvence denetimine tabi tutulmasına ilişkin sistem devam etmektedir. Bununla birlikte, dijital işaretleme kuralları ilgili yetki devrine dayalı düzenlemeyle kabul edilene kadar sürdürülebilirlik açıklamalarının dijital olarak işaretlenmesi zorunlu değildir. Ayrıca, sınırlı güvenceden makul güvenceye geçilmesine ilişkin düzenleyici yol kaldırılmış; sınırlı güvence standartlarının Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmesine ilişkin son tarih 1 Temmuz 2027 olarak belirlenmiştir.

Kapsama giren şirketlerin CSRD ve CS3D sistemlerini ayrı süreçler olarak değil, birbirini tamamlayan yapılar olarak ele alması önem taşımaktadır. CS3D kapsamında yürütülen risk ve etki değerlendirmeleri, CSRD raporlamasının önemli veri kaynaklarından birini oluşturabilecektir.

ABD’nin itirazlarının dayanağı

ABD Hükümeti, taleplerini 21 Ağustos 2025 tarihli ABD-AB Karşılıklı, Adil ve Dengeli Ticaret Çerçevesi’ne ilişkin Ortak Açıklama’da sürdürülebilirlik düzenlemeleri bakımından yer verilen siyasi taahhütlere dayandırmaktadır. Bu çerçevede AB, CS3D ve CSRD’nin transatlantik ticaret üzerinde gereksiz kısıtlamalar yaratmaması için çalışmayı; şirketler ve özellikle KOBİ’ler üzerindeki idari yükleri azaltmayı; hukuki sorumluluk ve iklim geçiş planı hükümlerini yeniden değerlendirmeyi taahhüt etmiştir.

AB ayrıca kendi ülkelerinde nitelikli düzenlemelere tabi olan üçüncü ülke şirketleri bakımından ABD’nin endişelerini ele alacağını belirtmiştir. ABD-AB Ortak Açıklaması

ABD Hükümeti, Omnibus I kapsamında gerçekleştirilen değişikliklerin bu taahhütleri ancak kısmen karşıladığı görüşündedir. Görüş metninde özellikle CS3D’nin ülke dışı etkisi, tedarik zinciri boyunca ortaya çıkan bilgi ve denetim talepleri, dünya çapındaki ciro üzerinden uygulanabilecek yaptırımlar ve CSRD’deki çifte önemlilik yaklaşımı eleştirilmektedir.

ABD, kendi hukuk sisteminin şirket yönetimi ve belirli tedarik zinciri riskleri bakımından kapsamlı düzenlemeler içerdiğini; CS3D’nin ABD şirketlerine uygulanmasının mükerrer veya birbiriyle çatışan yükümlülükler neden olabileceğini savunmaktadır.

ABD’nin başlıca talepleri

Uygulamanın AB bağlantılı faaliyetlerle sınırlandırılması

ABD, CS3D ve CSRD kapsamındaki durum tespiti, raporlama ve yaptırım mekanizmalarının ABD şirketleri bakımından önemli ölçüde sınırlandırılmasını talep etmektedir.

Bu kapsamda CS3D’nin, ABD merkezli bir grubun yalnızca AB’deki bağlı ortaklığının veya AB’de faaliyet gösteren iş ortağının faaliyetlerine uygulanması önerilmektedir. ABD’nin yaklaşımına göre yükümlülükler yalnızca AB’de üretilen mallar ve AB’den sunulan hizmetlerle bağlantılı olmalı; AB pazarı için üretim yapmayan ABD şirketleri ve tedarikçileri kapsama dahil edilmemelidir.

ABD ayrıca AB dışındaki şirketlerin doğrudan kapsama alınmasına ilişkin CS3D hükümlerinin kaldırılmasını ve Direktif’in esas olarak AB’de yerleşik şirketlerle sınırlandırılmasını istemektedir.

Düşük Riskli Ülke Statüsü, Bilgi Talepleri ve Sorumluluğun Yeri

ABD’nin düşük riskli ülke olarak kabul edilmesi

Görüş metninde, ABD’nin kurumsal yönetim ve tedarik zinciri düzenlemeleri dikkate alınarak düşük riskli/ihtmal edilebilir düzeyde riskli bir ülke olarak değerlendirilmesi talep edilmektedir.

Buna bağlı olarak yüksek nitelikli düzenleyici sistemlere tabi şirketler için “varsayılan uyum” mekanizması oluşturulması önerilmektedir. Böyle bir mekanizmanın kabul edilmesi durumunda, eşdeğer kabul edilen üçüncü ülke düzenlemelerine uygun hareket eden şirketler daha sınırlı bilgi ve inceleme taleplerine tabi tutulabilecektir.

Mevcut CS3D’de ABD’yi veya başka bir üçüncü ülkeyi genel olarak düşük riskli kabul eden ya da şirketlere otomatik uyum varsayımı sağlayan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu yaklaşım, mevcut hukuki durumu değil, ABD’nin gelecekteki AB rehberleri ve olası mevzuat değişiklikleri bakımından ileri sürdüğü talebi ifade etmektedir.

Bilgi ve denetim taleplerinin sınırlandırılması

ABD, tedarik zinciri değerlendirmelerinin somut ve güvenilir verilere dayanmasını; denetim, saha ziyareti ve paydaş görüşmesi gibi yöntemlerin ancak belgelendirilmiş bir riskin bulunması ve bu riskin daha az külfetli yöntemlerle değerlendirilememesi halinde kullanılmasını istemektedir.

Özellikle AB’deki bir şirkete doğrudan tedarik sağlamayan uzak kademe üreticilerin, çiftçilerin ve diğer tedarikçilerin rutin bilgi ve denetim taleplerine tabi tutulmasına itiraz edilmektedir.

ABD ayrıca “paydaş” tanımının, hak veya menfaatlerinin etkilenmesi makul olarak öngörülebilir kişilerle sınırlandırılmasını talep etmektedir.

Sorumluluğun AB’deki grup şirketinde tutulması

ABD’ye göre durum tespiti sisteminin uygulanmasından öncelikle AB’de yerleşik bağlı ortaklık veya şirket sorumlu olmalıdır. AB dışındaki ana ortaklığın doğrudan sorumlu tutulmasının aynı grup içerisinde mükerrer uyum yapıları doğurabileceği ileri sürülmektedir.

Bu önerinin kabul edilmesi, özellikle küresel gruplarda grup düzeyindeki sorumluluğun daha yerel ve AB odaklı bir yapıya dönüşmesine neden olabilecektir.

Cezaların AB cirouyla sınırlandırılması

Omnibus I sonrasında üye devletlerin CS3D kapsamında öngöreceklere para cezalarının azami sınırı, şirketin dünya çapındaki net cirosunun %3’ü olarak belirlenmiştir. Üçüncü ülke grupları bakımından hesaplamada, ilgili hallerde nihai ana ortaklık düzeyindeki konsolide dünya çapı net ciro dikkate alınmaktadır. ABD, AB dışındaki faaliyetlerden elde edilen gelirin ceza hesabına dahil edilmesinin ölçüsüz bir ülke dışı etki yaratabileceğini savunmaktadır.

Bu nedenle ABD şirketlerine veya bunların AB’deki bağlı ortaklıklarına uygulanacak cezaların yalnızca AB’de elde edilen ciro üzerinden hesaplanması talep edilmektedir.

Hukuki taleplerin düzenleyici kurum kararına bağlanması

Omnibus I ile AB düzeyindeki yeknesak hukuki sorumluluk rejimi kaldırılmış; ancak şirketlerin üye devletlerin ulusal hukuku kapsamında sorumluluğu tamamen ortadan kaldırılmamıştır.

ABD, özel hukuk taleplerinin ancak yetkili denetim otoritesinin önceden CS3D ihlali tespit etmesi halinde ileri sürülebilmesini talep etmektedir. Ayrıca davacının ileri sürdüğü zarar ile AB’de meydana gelen veya AB’yi esaslı biçimde etkileyen sonuçlar arasında doğrudan bağlantı göstermesi önerilmektedir.

Doğrulayıcı Gözetimi, Görüş Metninin Önemi ve Türk Şirketleri

Üçüncü taraf doğrulayıcıların gözetimi

ABD, tedarik zinciri incelemelerinde görev alan üçüncü taraf doğrulayıcılar için yeterli gözetim ve akreditasyon mekanizmalarının oluşturulmasını istemektedir.

Güvenilir olmayan veya gerekli sektörel uzmanlığa sahip bulunmayan kuruluşların hazırladığı raporların hatalı sonuçlara ve ticari ilişkilerin gerekçesiz olarak sona erdirilmesine yol açabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle doğrulayıcıların bağımsızlığı, akreditasyonu, sektörel uzmanlığı ve çıkar çatışmalarının önlenmesine ilişkin ayrıntılı kriterler talep edilmektedir.

İklim geçiş planlarının yeniden getirilmemesi

ABD, Omnibus I ile kaldırılan zorunlu iklim geçiş planı yükümlülüğünün uygulama rehberleri, OECD standartlarına yapılan atıflar veya üye devlet düzenlemeleri yoluyla dolaylı biçimde yeniden getirilmemesini istemektedir.

Görüş metninin hukuki ve siyasi önemi

ABD'nin talepleri AB bakımından bağlayıcı değildir ve mevcut CS3D veya CSRD hükümlerinde yeni bir değişiklik meydana getirmemektedir. Şirketlerin devam eden kapsam ve uyum çalışmalarını yalnızca bu görüş metnine dayanarak durdurmaları veya daraltmaları bu nedenle uygun olmayacaktır.

Bununla birlikte açıklama, AB sürdürülebilirlik mevzuatının insan hakları ve çevre politikasının yanı sıra uluslararası ticaret, rekabet gücü ve düzenleyici yetki tartışmalarının da bir parçası haline geldiğini göstermektedir.

AB, Omnibus I ile kapsama giren şirket sayısını ve idari yükleri önemli ölçüde azaltmış; ancak büyük şirketlerin küresel faaliyet zincirlerindeki insan hakları ve çevresel etkileri yönetmesi gerektiği yönündeki temel yaklaşımını korumuştur. ABD ise AB pazarıyla sınırlı veya dolaylı bağlantısı bulunan şirketlerin AB merkezli müşteriler ya da grup şirketleri üzerinden geniş kapsamlı taleplere tabi tutulmasına itiraz etmektedir.

Mevcut aşamada ABD'nin taleplerinin ilk olarak Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanacak uygulama rehberleri üzerindeki etkisinin izlenmesi beklenebilir. Bununla birlikte, ABD-AB müzakerelerinin seyri doğrultusunda ileride yeni mevzuat değişikliklerinin gündeme gelmesi ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

CS3D'ye ilişkin temel Avrupa Komisyonu rehberlerinin 26 Temmuz 2027'ye, diğer rehberlerin ise 26 Temmuz 2028'e kadar yayımlanması öngörülmektedir. ABD'nin görüşü bu nedenle özellikle uygulama rehberlerinin hazırlanması sürecinde etkili olabilecek bir müzakere pozisyonu niteliğindedir.

Hem AB'de hem ABD'de faaliyet gösteren Türk şirketleri açısından değerlendirme

ABD'nin görüşü yalnızca ABD merkezli şirketler bakımından önem taşımamaktadır. AB'de ve ABD'de bağlı ortaklıkları, üretim tesisleri, tedarikçileri veya müşterileri bulunan Türk şirketleri de iki düzenleyici yaklaşım arasındaki ayrışmadan etkilenebilecektir.

Türkiye merkezli bir şirket veya grubun AB'de 1,5 milyar Euro'nun üzerinde net ciro elde etmesi CS3D kapsamında doğrudan yükümlülük doğurabilir. CSRD bakımından ise AB cirosu ve AB'deki bağlı ortaklık veya şubeye ilişkin eşiklerin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Grubun ABD'de faaliyet göstermesi, mevcut düzenlemeler kapsamında bu yükümlülüklerden istisna sağlamamaktadır.

Doğrudan kapsam eşiklerinin altında kalan Türk şirketleri de AB'deki müşterilerinin faaliyet zincirinde yer almaları nedeniyle insan hakları, çevre, alt tedarikçi, hammadde kaynağı, denetim ve düzeltici faaliyet konularında bilgi ve taahhüt talepleriyle karşılaşabilir. Bu taleplerin CS3D'nin risk temelli yaklaşımıyla, şirketin kontrol alanıyla ve makul olarak erişebileceği bilgilerle orantılı olması önem taşımaktadır.

Hem AB'de hem ABD'de faaliyet gösteren Türk gruplarının öncelikle:

- CS3D ve CSRD kapsam analizlerini tüzel kişi ve ülke bazında güncellemesi,
- Doğrudan mevzuat yükümlülükleri ile müşteri sözleşmelerinden doğan talepleri ayırması,
- AB ile bağlantısı bulunmayan ABD faaliyetlerinden talep edilen verilerin kapsamını değerlendirmesi,
- Grup içi veri akışı, sorumluluk ve raporlama süreçlerini açık şekilde belirlemesi,
- Tedarikçi sözleşmelerindeki bilgi, denetim, düzeltici faaliyet ve fesih hükümlerini ölçülülük bakımından gözden geçirmesi uygun olacaktır.

SONUÇ

Genel değerlendirme

ABD'nin açıklaması, CS3D veya CSRD'nin uygulanmasını durduran ya da üçüncü ülke şirketlerini kapsam dışında bırakan bir gelişme değildir. Omnibus I sonrasında her iki düzenlemenin kapsamı önemli ölçüde daraltılmış olsa da AB, büyük şirketlerin sürdürülebilirlik etkilerini açıklaması ve küresel faaliyet zincirlerindeki insan hakları ile çevresel riskleri yönetmesi yönündeki yaklaşımını sürdürmektedir.

ABD'nin talepleri esas olarak düzenlemelerin AB ile doğrudan bağlantılı faaliyetlerle sınırlandırılmasına, yüksek nitelikli üçüncü ülke düzenlemelerinin tanınmasına, yaptırımların AB cirosu üzerinden hesaplanmasına ve özel hukuk taleplerinin düzenleyici kurum kararına bağlanmasına yöneliktir.

Türk şirketleri bakımından en uygun yaklaşım, olası siyasi değişiklikleri bekleyerek uyum çalışmalarını ertelemek yerine, mevcut düzenlemelere dayalı kapsam analizlerini sürdürmek ve sistemlerini farklı ülke gerekliliklerine uyarlanabilecek şekilde kurmaktır. Önümüzdeki dönemde Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanacak rehberler ile ABD-AB görüşmelerinin sonucu, özellikle üçüncü ülke faaliyetlerinin ve tedarikçilerinin hangi ölçüde incelemeye tabi tutulacağı bakımından belirleyici olacaktır.